27694

UZORNI VRTLAR

ILUSTROVANI • LIST • ZA • NAPREDNO • VRTLARSTVO • I • SITNO • ŽIVINOGOJSTVO

ZAGREB, siječanj (januar) 1928.

GODINA VI.

BROJ 1.

Izlazi jedanput mjesečno.

Pretplata Din. 40·— (pol god. Din. 20·—). Za inozemstvo Din. 50·—. (Sjev. Amer. Unija 1 dolar.) — Novac, pretplata, oglasi, suradnja i drugo šalje se na: „Uzorni Vrtlar", Zagreb I., Poštanski pretinac 201.

Primula malacoides.

(Sa slikom.)

Ime primula, izvedeno iz latinske besede primus (=prvi), označuje rano cvetenje te živahne rastline. Gotovo poznaš razne vrtne primule, ki jih odlikuje pestra barvitost in spadajo med najhvaležnejše cvetlice trajnice na spomladnih gredicah. Nekatere vrste primul so pa tudi odlične lončne cvetlice za sobo, kjer se nam pogumno in v veselem smehu razcvetajo že jeseni in pozimi, ko je še polno teme v naših stanovanjih.

Najstarejša lončna primula je kitajska primula (**primula chinensis**), katero je že močno izpodrinila **primula obconica**, ki je danes povsod, po mestih in na kmetih, kot skromna pa lepa in vzorna cvetlica najbolj razširjena ter jo zato zovejo „navadna sobna primula".

PRIMULA OBCONICA
(K članku: Primula malacoides.)

V posljednjih letih so pa prišle na trg nove primule, ki po zimi cveto. Izredno hvaležna lončna cvetlica in ljubka krasotica za zimski čas je **primula malacoides**, po rodu tudi Kitajka, ki je v Evropi prvič zacvetela leta 1908. Mnogi naši vrtnarji je še ne goje, ker jo premalo poznajo; prav bi bilo, da se občinstvo samo s povpraševanjem zavzame za to ljubeznivo in dragoceno cvetlico.

Primula malacoides napravi zelo košate grmiče z majhnim in gostim listjem, med katerim poganjoje mnogobrojna, visoka in vitka stebla, bogato obložena z razcvetji. Drobno, svetlo lilasto in dehtivo cvetje je na posameznem steblu zvrščeno v vretencih, in ko prvo vretence odcvate, prične nad njim takaj cveteti drugo, tretje in četrto. Rastlina cvete zelo pridno in dolgo; v hladnih, svetlih in zračnih prostorih se smeje njeno cvetenje po cele mesece. Sejejo jo v juniju, da zacvete o novem letu. V majhnih loncih jo je treba zlasti v solnčnem vremenu marljivo zamakati. Je skromna in neobčutljiva kot navadna sobna primula ter pozimi med dvojnimi okni izvrstno uspeva.

Inž. C. Jeglič.

Prisilna cvatnja ranog proljetnog rmlja i drveća.

Jednostavan i lak je postupak, kojim možemo odrezane grančice raznovrsnog ranog proljetnog grmlja i drveća prisiliti na cvatnju u sobi još mnogo prije nego započne cvatnja toga bilja napolju.

Za takvu prisilnu cvatnju osobito su podesne grančice od: vrbe (Salix), johe (Alnus), lješnika (Corylus Avelana), likovca (Daphne Mezereum), ribiza (Ribes), trešnje i višnje, trnule, drijenka (Cornus); a od ukrasnog

grmlja: jasmina (Jasminum nudiflorum), kalikantusa (Calycanthus praecox), Forsythia, japanska dunja (Cydonia japonica) i drugo različno naročito ono grmlje i drveće, koje rano u proljeću cvate prije nego li prolista.

Grančice odrežemo oštrim nožem i to dugim kosim rezom i stavimo ih u posudu sa vodom, u koju metnemo još i nekoliko komadića drvenog ugljena. Voda neka je ugrijana do toplote sobe u kojoj se danju boravi, i u kojoj posudu sa grančicama držimo. U toj sobi treba da i zrak bude dovoljno vlažan. To obično nije, ali se tome dade doskočiti češćim štrcanjem, (prskanjem) grančica čistom vodom. Vodu u posudi treba nakon par dana izmijeniti sa čistom ali jednako mlakom vodom, a rezotine oštrim nožem ponovno prirezati, da se voda može što laglje i obilnije upijati u grančicu.

Već nakon nekoliko dana vidjet ćemo, kako pupovi nabreknu, da se napokon i otvore i razviju svoje cvjetove. Čim bliže je proljeće tim brže će se grančice rascvjetati, dok u samoj zimi treba zato i po par tjedana i više.

Rascvjetale grančice mio su nam pa i jeftin ukras sobe u doba, kad je cvijeće vrlo rijetko.

Cvatnju grančica možemo i ubrzati gdješto i za čitav tjedan dana, ako odrezane grančice držimo neko vrijeme (najviše 12 sati) posve uronjene u vodi, koja je kroz cijelo to vrijeme grijana na toplotu 30 do 35° Celsija. Nakon toga toplog močenja silimo i ove grančice na cvatnju prije opisanim postupkom.

Artičoka.

(Cynara scolymus)

(Sa slikom.)

Artičoka je višegodišnja vrtna biljka, koja u našim krajevima dobro uspijeva, ako ju zimi zgodno zaštitimo od žešće smrzavice. Uzraste 60 cm do 2 m visoko, a i korijenje joj seže dosta duboko, pa zato najbolje uspijeva u dubokom, snažnom i dovoljno rahlome tlu.

Kao vrlo tečno povrće rabe oveliki, tusti cvijetovi, koji se beru dok se još nisu sasvim rascvali. Za hranu se priređuju na različne načine, ispunjeni sjeckanim mesom i sa umakom ili bez mesa.

Tlo za artičoku treba 50 cm duboko prekopati (rigolati) pri čemu se ujedno obilno gnoji zrelim stajskim gnojem i kompostom, i to tim obilnije čim lakše je tlo.

Artičoku možemo razmnažati bilo sadnjom sađenica bilo sjetvom sjemena. Sađenice se uzimlju od starijih biljaka, koje su valjano prezimjele. Njima se ostave samo po dva snažna izboja, a svi drugi se odrežu. Ti odrezani izboji sade se kao sađenice već u mjesecu ožujku (martu) u klijalište ili u cvjetne lonce, koje držimo na dovoljno toplu mjestu. Kad se ove sađenice valjano okorjene, tada ih presađujemo na otvoreno vrtno tlo ali tek onda kad nastanu stalni i topliji proljetni dani. Presađujemo ih tako, da načinimo oko 30 cm duboku jamicu, u koju uspemo šaku posve zrelog stajskog gnoja ili komposta odnosno stare klijališne zemlje i to dobro promiješamo sa ostalom zemljom u jamici. U tako priređenu jamicu usadimo sađenicu 10—12 cm duboko, korijenje joj lijepo raširimo, a onda zatrpamo zemljom i s površine zemlju oko biljke ponešto pritisnemo. Nakon toga nasipamo još malo rahle zemlje a potom biljku izdašno zalijemo. Doklegod biljke ne počnu tjerati, treba ih svaki dan izdašno zalijevati. Sađenice mogu se i izravno na otvoreno tlo saditi bez da ih prije toga ukorijenjujemo. No u tom slučaju treba rezanjem kao i sadnjom sađenica pričekati od prilike do polovice mjeseca travnja (aprila), a i onda treba ih za studenijih noći pokrivati cvjetnim loncima ili kakvim laganim pokrovom dok se ne ukorijene. U oba slučaja sadi se na razmak od 1 metra da pojedina biljka ima dosta prostora za snažan razvitak.

Umnažanje artičoke sjetvom sjemena također je lako. Sije se od početka mjeseca februara, pa i prije, u toplo klijalište ili u cvjetne lonce i sandučiće koje držimo na toplu mjestu. Sijemo narijetko, sjeme pritisnemo a onda sa zemljom na pol cm pokrijemo. Dosta brzo proklije sjeme, ako pomno i umjereno zalijevamo. Kad biljčice razviju prve listiće pikiramo ih t.j. rasadimo na razmak od 5 cm, a kasnije ih još jednom rasadimo i to onda kad se pikirane biljčice toliko razrastu da se međusobno dotiču. Prije presađivanja na otvoreno vrtno tlo treba ih držati u hladnom i svijetlom prostoru, a koncem travnja ili početkom svibnja presađujemo ih na otvorenu vrtnu gredicu i to na razmak od 1 metra. Najbolje je da presađujemo zajedno sa grumenom zemlje oko korijenja, a nakon presađenja treba da izdašno zalijemo. Artičoka za vrijeme vegetacije zahtijeva uza snažno tlo i mnogo zalijevanja. Osim toga valja češće zalijevati i razriđenom gnojnicom, a tlo marljivo okapati i plijeviti. Da se pojedini cvjetovi što snažnije razviju, ostavljamo na jednoj cvjetnoj stapci samo po 2 ili 3 cvijeta, a druge odstranjujemo.

I izravnom sjetvom na otvoreno vrtno tlo možemo artičoku razmnažati, ali se onda ne sije prije mjeseca travnja. Slijedeće godine imat ćemo obilniju žetvu, no biljke treba zimi zaštititi od smrzavice, o čemu će biti govora u našem listu pod kraj godine.

Sjetva rane proljetne salate glavatice.

Glavaticu salatu imat ćemo za trošnju već u mjesecu martu i aprilu (ožujku i travnju), ako ju sada sijemo i to u cvjetne lonce ili sandučiće, koje držimo u sobi. Za 4—5 tjedana imat ćemo već biljke sposobne za presad u mlako (polutoplo) klijalište. Ako smo sijali još početkom januara, presađivat ćemo tijekom februara u toplo klijalište, koje treba da ima naslagu gnoja od kojih 50—60 cm ali pomiješano sa listincem.

Cvjetni lonci ili sandučići neka su oko 10 cm duboki te sve do 1 cm ispod ruba napunjeni dobrom crničnom odležanom zemljom. Najpovoljnija temperatura za uzgoj presadnica je 12—15° Cels. Usjev u cvjetnim loncima ili sandučićima moramo prekriti staklenom pločom. Na staklenoj ploči hvata se s nutarnje strane vlaga, a tu treba češće otrti i ploču preokrenuti. Suvišna vlaga može biti uzrok plijesnivosti, koja bi ubrzo uništila biljčice. Sandučiće ili lonce držimo na svijetlome prozoru, jer ako ih držimo podalje od svijetla izrastu sve biljčice nagnuto prema svijetlu i budu dugačke i slabe. Kad se razviju prva dva listića, onda treba biljčice pikirati t.j. rasaditi na razmak od 3—4 cm. Kasniju salatu, koju sijemo odmah na otvorene gredice, ne pikiramo.

Kad biljke uzrastu do presadnica, tada ih presađujemo u toplo ili mlako klijalište i to na razmak od 20—25 cm. Od sadnje pa do trošnje treba oko $1^1/_2$—2 mjeseca prema tome koju sortu gojimo i u kakvome

klijalištu. U klijalištu neka je dobra crnična i rahla zemlja, a nipošto preteška i zbita. Sloj ove zemlje nad naslagom gnoja neka je debeo 20—25 cm i što bliže primaknut klijališnim prozorima. Sama od sebe zemlja će se u klijalištu sleći toliko, da bude dosta prostora za uzrasle biljke. Zalijevati treba vrlo oprezno i to vodom, koja neka nije hladnija od samog klijališta. Najbolje je da zalijevamo oko podneva, jer onda je i vanjski uzduh toliko blag, da možemo klijalište valjano prozračiti. Kad se listovi počnu savijati u glavice, treba paziti, da ih ne zalijevamo suviše, jer uslijed vlage među listovima glavice rado gnjiju. — Zračiti treba što moguće više, ali oprezno, da se klijalište suviše ne rashladi, pa da toplota u klijalištu bude uvijek 15—18° Celsija, a tek od sunca smije se i nešto malo podići. Od prejakog sunca kasnije u ožujku i travnju trebat će biljke zaklanjati kakvim sjenilom.

Da nam ne uzmanjka rane salate glavatice sijemo ju i presađujemo svaka 2—3 tjedna. Između salate možemo posijati povrtnicu. Gdješto uza salatu siju i krastavce pa i dinje, no najbolje uspijeva glavatica salata, ako nema nikakvog nuz-usjeva. D. P.

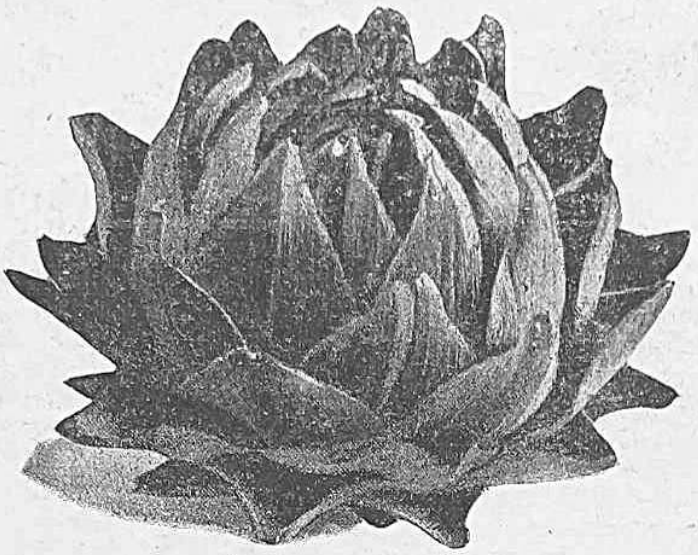

ARTIČOKA (Cynara scolymus.)
(Cvijet dozrio za jelo.)

O uzimljivanju ruža.

Poznato je, da se razne rase pitome ruže običaju omotavati ili zagrtati pred zimu. Pri omotavanju ruže obično uspravno ostaju, kao što i inače stoje, a kad se zagrću onda se savijaju do zemlje, koja će pokriti onaj deo, koji želimo zaštititi. Ne samo da je dužnost vrtlareva, da pregleda svaku ružu pre omotavanja ili zagrtanja i da je očisti od štetočina, nego da pazi i na čistotu omotača i zemljišta, koji imaju za zadatak, da zaštite ružu.

Mi smo prošle jeseni prvi put, kao početnici počeli razmišljati o tome zaštićavanju ruža u periodu mira i u početku smo obratili pažnju na ružinu vaš, koja može lako i sretno, da prezimi zajedno sa zaštićenom ružom. Povod za ovo nam je dala jedna prošlogodišnja divlja ruža, koja je bila zasađena u našoj gimnazijskoj bašti, ali koja se prošlog leta sasvim osušila. Ona se osušila ne samo zbog suše, nego i zbog ružinih ušiju, koje su se nastanile na njoj u toku leta u priličnoj meri. Kad smo u septembru i u oktobru vršili pregled ruža, koje su bile zasađene u bašti, na toj osušenoj ruži našli smo **beličaste pege**, koje već iz daleka upadaju u oči. Konstatovali smo, da su tu u pitanju ružine uši. Od ovih će svakako veliki deo moći i prezimiti ma u kome obliku od jajeta do matorke. Ne znajući ekologiju te uši, nismo mogli na ovom mestu opisati sve karakteristične stadiume iz njezina života, ali smo utvrdili da je ova uš u punoj mogućnosti, da lepo prezimi i na ovome osušenome stablu ruže. Da je ova ruža ostala u životu, mi bi je očistili od ušiju i zatim je omotali, jer je ona bila nakalamljena i kalem je neko vreme napredovao u razviću; ali to nismo učinili, da vidimo kako će se ponašati materija te uši ovoga proleća i t. d.

Kad smo hteli, da uzimimo ostale kalemove drugih ruža (živih i svežih), opazili smo nešto. što nas je odvratilo od toga posla.

To je bilo zeleno lišće, koje je još bujno raslo i pomagalo celu biljku. Lišće je ostalo na biljkama kroz oktobar-novembar i dočekalo je dane decembra, ma da je bilo nekoliko mrazeva. Zbog toga lišća nismo hteli a ni smeli uzimljavati krošnje nakalamljenih ruža, držeći, da ne bi bilo povoljno za ružino telo. U našem kraju jeseni i zime obično su blage i lišće na ružama ostaje dugo vremena, te stoga nije moguće obaviti posao oko uzimljavanja ruže u ono vreme, kada to vrtlari rade u krajevima, gde je jača zima i mraznija jesen. Kod nas se taj posao može obaviti najranije u drugoj polovini oktobra samo onda, kada mrazevi unište lišće ružinih stabala, ali to biva retko, a često ovdašnji vrtlari imaju prilike, da vide ruže lisnate i u decembru. Neki uopće i ne uzimljavaju pitome ruže, pa dočekaju (za blagih zima), da ruže prenesu zeleno lišće iz jedne godine u drugu. Nije sigurno, da će se lišće u svakoj blagoj zimi moći preneti (održati) iz stare u novu godinu, ali je sasvim sigurno, da će se u našem kraju pitome ruže održati u životu (u normalnom daljem razviću) i kad ih ne uzimljujemo.

Branko Vukajlović, Sr. Karlovci.

Медић или ронац

(међедица, врлац, мрмак)

— Grylotalpa vulgaris —

(Са сликом.)

Велик је то штетник за наше вртове. Ронац, или како га још зову и међедица, обично излази ноћу из своје рупе, тражи себи храну и подгриза жилице поврћу и другим њежним биљкама, чије је корење слатко. Међедица је права „ноћна“ штеточина, која живи у земљи. Она је прилично велика: 4—6 см. дугачка, а дебела од прилике као мали прст. Мало личи на домаћег цврчка или зеленог скакавца. Боје је мрке са неком тамно-кадивастом навлаком. На глави има неке длаке, као и двије на крају трупа. Пипци су краћи од тијела, а тако и крила, те не лети. Док је мали скакуће. Предње ноге у међедице плоснате су (прсти) врло јаке и удешене за копање рупа у којима и живи. Ронца познаје сваки вртлар и бори се са тим напасником.

Међедица веома се плоди; леже јаја, величине као ситно просо, тврда и прљава, — обично у јуну. Идућег мјесеца јула из њих се излегу мале медведице, црнкасте, несташне, скакуће — ситне као мра-

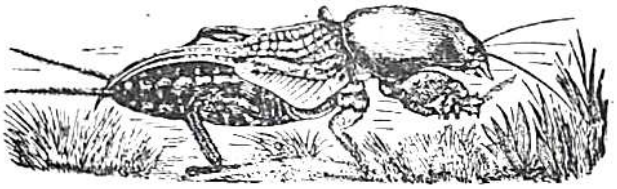

Medić, medonjica ili mrmak (Grylotalpa vulgaris).

ви, које се одмах разиђу и почну подгризати ситне жилице биљака. Такав живот настављају дуго и дуго — чинећи огромну штету не само површу, већ и ливадским травама и младом дрвећу и воћкама. Кад нема хране, ронац хвата бубе и црвиће, оне, које живе под земљом.

Медић је тако прождрљив, да опустоши читаве гредице (леје, забразде) у башти; а у пољу по ливадама направи гумна (пољане) многи та „гумна" зову „вилина гумна" и томе слично. Велик је и дрзак штеточина, те га треба гонити и таманити. У школским вртовима треба да га дјеца траже у оним подземним ходницима, а нарочито у јуну његова јаја, која су у групицама (гнездима) те их је лакше гњечити.

Медић се тамани на више начина, који су мање, више примитивни и несигурни али ипак корисни. Кад би се могло употребити „тровање", било би најбоље; али је то немогуће из више разлога.

Медић се зими тамани:

1) Пред оним рупама, закопа се на 10 см дубине неколико празних лонаца, који се лако прикрију да земља не упада. Међедице, тражећи храну, дођу до лончева и тамо упадну, одкуда их поубијамо.

2) Велико је добро, да се на неколико мјеста по башти, или ливади, куда је међедица штете чинила, закопа коњско ђубре. Животињице, тражећи храну, наћи ће топло ђубре и у њему се угнијездити да презиме, гдје их лако таманимо. Рупе у којима с јесени бацамо коњско ђубре, треба да су дубоке до $^1/_2$ м. Да се штетник боље намами, треба у гној метнути шаку зрна кукуруза, које ваља претходно наквасити у шпириту или јаку ракију, да их онај мирис привлачи. Овакве „ловачке рупе" треба чешће отварати и животиње убијати.

С пролећа, кад медић не мирује, најбоље се тамани:

1) Ако по крајевима леја, одкуд се најчешће јавља, посијемо салату и тек ју почне подгризати, треба гредицу прекопати и животињице потући.

2) На оној страни од куда долази медић, побости дуж забразда (гредице) танких колчића и, медић, који ноћу путује, тек удари главом у колац — препреку — поплаши се (јер је иначе веома страшљив) и врати натраг. Вртлар пази на то и тек опази више рупа — отвора — изриљано, одмах мјесто прекопа и штетника тамани.

3) Помаже и то, ако у оним рупама сипамо петролеума, или терпентина, који смрад изгони медића те их убија.

4) Многи су са успјехом пробали закопати бравњу цигерицу црну (утробицу) или дроб са нечистоћом, на коју меку медић радо иде, гдје га ловимо и убијамо.

Поред поменутих начина, најбољи су сатирачи медића: кртица, свиње и мочварно земљиште, односно вода, која га гони из рупе и лако га је таманити. Било којим начином, међедицу треба таманити и вртлар се сам довија, како да овом напаснику дође главе. То и треба заједнички радити, ако желимо, да осигурамо наше поврће.

Ст. Бар (Црна Гора) Агр. Иво Калуђеровић.

Prosuđivanje svojstava tla po bilju, koje na njemu raste.

Ako pažljivo promotrimo divlje biljke što na nekom tlu rastu, moći ćemo po njima dosta sigurno upoznati sastav i sva druga svojstva toga tla. Jer svaka vrsta biljaka ima svoje posebne zahtjeve obzirom na tlo, pa najbolje uspijeva na onom i onakovome tlu, koje tim zahtjevima u najvećoj mjeri odgovara. Pri tome promatranju dakako nije dosta da uočimo samo jednu biljku, jer je za ispravno prosuđivanje tla odlučna čitava vegetacija, koja je na njemu nastala sama od sebe. Osim toga događa se, da ista biljka raste na zemljištima, koja imadu sasvim različit kemijski sastav, pa se zato i ne može postaviti sasvim apsolutno pravilo.

Poznato je, kakav utjecaj vrši na vegetaciju suša, vlaga, temperatura i t. d. Dva zemljišta, koja imaju posve isti kemijski sastav imat će sasvim različnu vegetaciju, ako se jedno nalazi blizu razine morske površine a drugo u znatnoj nadmorskoj visini. Vrijesine koje rastu na suhom pješčanom tlu ubrzo se izgube, ako to tlo postane vlažnije, pa na njihovo mjesto dolaze šaševi i slično bilje a kadšto i vrba i topola.

Na lakom i rahlom tlu obično rastu vrijednije biljke nego li na teškom i zbitom, no to ne dolazi samo od naravi tla, nego je vegetacija zavisna o izvjesnoj sadržini vlage, koja se nalazi u lakom zemljištu pa o većoj šupljikavosti takovog tla, uslijed čega u nj lako prodire uzduh. Ako se ovakovo tlo jače navlaži tada se i njegova vegetacija manje ili više mijenja. Ako se odviše isuši, tada na njemu uopće nestane vegetacije.

Iz svega ovog vidi se, da utjecaj samo kemijskog sastava tla na vegetaciju nije uvijek tako velik, kako se obično misli. Ako dakle neka biljka vanredno uspijeva na izvjesnom zemljištu, tad je sigurno, da su joj tu različni uvjeti osobito povoljni. Treba dakle kod prosuđivanja tla uzimati u obzir sve okolnosti, što mogu da utječu na vegetaciju, jer tada ćemo moći izvesti ispravne i pouzdane zaključke.

Promatranjem vegetacije na različnim vrstama tla opazilo se, da na ilovastom tlu obično nalazimo podbjel, otrovnu loćiku, divlju vodopiju (cikoriju), smiljkitu, rosulju i dr.

Podbjel je karakteristična biljka za vrlo ilovasto, zbito tlo. Žuti se cvijet razvija u proljeću. Divlja cikorija (vodopija) sa mnogim plavim cvijetovima raste na ilovastom tlu u kojemu ima i vapna i pijeska. Na vapnenastoj ilovači raste ranovka (anthyllis) petolist, grahorka. Na vapnenastom tlu raste majčina dušica (Thymus), lavendel, ružmarin, češljuga, bokvica i t. d. U pjeskovitom (kremenastom) tlu uspijeva naprstak (Digitalis), iglica (Geranium), mala kiselica, vrijesina, žutilovka i dr. Pitoma kiselica (Rumex patientia) sa širokim lišćem raste na kiselastom tlu. U rahlom čistom tlu u kojem nema šljunka susrećemo divlju mrkvu i vodopiju (cikoriju), a na takvom tlu snažno raste i kupina i glog. Preslica i trska znak su da je tlo vlažno pa ga treba odvodnjom (drenažom) popraviti.

Mrtva kopriva javlja se na obrađenom, pognojenom, plodnom zemljištu; zato je ima dosta po vrtovima. J. J.

Arborin za voćke.

Već se nekoliko godina uspješno upotrebljava „Arborin", drveni karbolineum tvrtke „Chemotechna" u u Ljubljani Mestni trg 10. kao prokušano sredstvo za voćke, da nestane maovine i lišaja, koji nagrđuju naše voćke a ujedno uništi svakojaku gamad, koja se nastanila na voćkama i uništuje nam dobar dio ploda.

Imao sam zgode dobiti uvid u povoljna mnijenja gospodara i gospodarica u Sloveniji. Jedan se hvali, da je sa voćke nestalo maovine, kora je postala lijepa, glatka. Stare su se voćke oporavile, pomladile, veli drugi. Treći se hvali da je Arborin uništio mah i lišaj a i štetočinje, voćnjak je dobio zdrav izgled. Četvrti se hvali, da su nakon uporabe arborina šljive kod njega dobro rodile, kod susjeda bez arborina slabo. Peti kaže, da su mu šljive dobro rodile a jabuka tako jako, da je morao grane podupirati. Više njih spominje, da arborin zatire štetočinje i nema crvljivog voća.

O Arborinu se povoljno izrazilo ravnateljstvo drž. vinarske in voćarske škole u Mariboru, a preporučuje ga i magistrat grada Ljubljane, jer tamani krvavog ušenjaka i druge štetočinje.

Hvale Arborin i članci u časopisu „Kmetovalec". Jedan kaže, da šljive slabog izgleda po stablu, granama i lišću uporabom arborina osvježe se, trebalo bi ga općenito upotrebljavati, odbori podružnica trebali bi to sredstvo unijeti među voćare.

Kafol kaže prema iskustvu zadnjih godina, da je arborin vrlo povolj o djelovao na voćke, osobito na šljive a i na jabuke. Trud se stostruko naplaćuje.

Imamo dakle prokušano domaće sredstvo, ne trebamo ga naručivati iz inozemstva. Breskve su osjetljivije, treba štrcati zimi, ili u rano proljeće sa 8% rastopinom; veća, jača stabla podnašaju i 10—12% rastopinu. Dr. Aug. Langhoffer.

Što se u vrtu radi mjeseca veljače (februara).

U cvjetnjaku za blažeg vremena prozračiti ruže i druge uzimljene biljke tako, da im zimski pokrov ponešto odignemo i to oko podne, kad je najtoplije. Ukrasno grmlje i drveće, koje ne cvate odmah u proljeću, možemo sada obrezivati. Obrezujemo i takove žive ograde (živice). Prorijeđujemo i gnojimo skupine ukrasnog grmlja i drvlja. Prekapamo cvjetne gredice i gnojimo ih kompostom, a prema potrebi izmjenjujemo sa tih gredica zemlju novom valjano kompostiranom zemljom. Staru zemlju sa cvjetnih gredica možemo natanko razastrijeti po travnjaku. Pokrov sa gredice, gdje su posađene cvjetne lukovice, uklanjamo postepeno, ali za smrzavice ne smije ipak na tim gredica manjkati lahki pokrov od listinca i trulog gnoja. U rahlu i snažnu zemlju sadimo gomoljiće žabnjaka (Ranunculus) i Anemona oko 5 cm duboko i na razmak 12—15 cm, a onda tlo prekrijemo lakim slojem listinca. Ako je vrijeme povoljno, sijemo pod kraj mjeseca na još u jesen pripravljene gredice različno ljetno cvijeće, (koje se ne presađuje) kao: crniku (Nigella), gušavicu (Silene), kokotić (Delpinium), mak (Papaver), ranu ljetnu potočnicu (Myosotis), različak (Centaurea), rezedu, suncokret (Helianthus), žutelj (Calendula), Nemophila, Collinsia i dr. U priređena topla ili mlaka klijališta ili u cvjetne lonce i sandučiće sijemo polovicom i podkraj mjeseca ljetno cvijeće, koje ćemo kasnije na otvorene gredice presađivati, kao: netek (Balsamine), plamenac (Phlox), prženica (Scabiosa), perjanica (Celosia), sporiš (Verbena), petunija, lobelija, zvjezdan (Aster), šeboj i drugo različno cvijeće.

Nepokrite ruže penjačice možemo za povoljna vremena obrezivati t. j. u glavnom izrezati prestarjele i suviše nagusto porasle izboje.

Sobne biljke lončanice, koje započinju življu vegetaciju, treba nešto obilnije zalijevati. Prezimljene pelargonije, hortenzije, fuksije, vanilije i slič. obrežemo, presadimo i stavljamo kraj prozora u sobu. Gomolje begonija i gloksinija sadimo i postepeno sve obilnije zalijevamo. U cvjetne lonce i sandučiće sijemo različno cvjetno sjemenje, a sjemenjačice (na pr. ciklame, begonije j dr.) prema potrebi i po više put pikiramo. Na prisilnu cvatnju sijemo različno proljetno cvijeće (Crocus, Scylla) u neloženoj, a u toploj svijetloj sobi: Amaryllis, Aquilegia, Campanula, Diclytra i dr. Ocvale cvjetne lukovice zalijevamo sve manje, a kad im se posuši nadzemna zelen, spremamo ih na hladnom i zračnom mjestu do ponovne cvatnje.

U povrtnjaku za povoljna vremena možemo već koncem mjeseca na zaštićenim i valjano priređenim gredicama sijati nekoje povrće (rane sorte): peršin, mrkvu, špinat, ranu salatu, jagur (španjski zmijak), ranu povrtnicu, rani luk, pa grašak, bob, različno mirodijsko bilje. Sijemo nešto malo dublje, nego inače, da sjeme bude zaštićeno od žešće smrzavice od koje osim toga treba ove gredice zaštititi pokrovom iz slame, granja crnogorice, na po strulog slamnog gnoja ili slič. Za kasniju proljetnu sjetvu pripremamo gredice te ih okapamo, a prema potrebi i gnojimo.

Da uzgojimo rane presadnice sijemo u valjano priređena ne suviše topla klijališta: cvjetaču, rane sorte kelja, kupus, korabu, celer, pori luk, krastavce, rajčice, patlidžane, paprike, dinje i drugo različno povrće. U klijalište možemo sijati za izravnu trošnju: povrtnicu, mrkvu, salatu, grašak, peršun i drugo povrće, koje u tom klijalištu ostane i onda kad uzraste, samo se onda skinu prozori sa klijališta. Kadgod nastane jača studen, treba zasijano klijalište pokriti slamnim pleterom i daskama, osobito za studenijih noći. Klijalište treba češće zračiti, a biljke zalijevati samo sa mlakom vodom i to najbolje o podne. Male biljčice za uzgoj presadnica treba pikirati t. j. rasaditi na razmak od kojih 5 cm.

Prema osnovi (planu) za proizvodnju povrća gnojili smo još u jesen ili tijekom zime one gredice, na kojima ćemo proizvađati zeljnato povrće, koje zahtjeva vrlo snažno gnojeno tlo. Ove gredice možemo osim toga pognojiti još i umjetnim gnojivom i to na svakih 100 kvadr. metara, otprilike sa 4 kg kalijske 40% soli, 5 kg superfosfata (ili Tomasove drozge, koju je trebalo sipati što ranije) i oko 5—10 kg vapna.

Sve potrebno sjemenje valja nabaviti od prvoklasnih i solidnih tvrtka. Zimska spremišta povrća češće prozračiti za lijepa i suha vremena, a sve nagnjilo i plijesnivo odstranjivati.

U voćnjaku čistimo i prorijeđujemo krošnje starijih voćaka, a za lijepa vremena pod kraj mjeseca započinjemo obrezivanjem i čišćenjem mladih voćaka, piramida, palmeta, kordonaca i slič. Ove patuljaste voćke treba osobitom pomnjom obrezivati. Ako nisi potpuno upućen u to, kako treba voćku obrezivati, radije ne obrezuj, nego se ograniči na to, da voćku očistiš od gamadi, suhih i obamrlih te bolesnih grana. Kod prirezivanja grana valja imati na umu, da svaka grana poraste tijekom ljeta tim bujnije čim većma smo ju prikratili. Zato ćemo kod mladih voćkica prirezati pojedine preslabe grane, da se razviju jače. Treba kod prirezivanja paziti i na to, da gornji pup ostane s vanjske strane krošnje ili pak s one strane prama kojoj želimo da mladi izboj iz pupa poraste. Izdanke iz korijena i mlazove odrezujemo sada kao i tijekom cijele godine. Pojedine ovakove izdanke ostavljamo samo onda, ako nam oni trebaju za pomlađenje voćke ili za nadomještenje koje grane, o čemu je bilo a i biti će govora u ovome listu. — U ovom mjesecu već započimlje življe kolanje sokova kod bresaka, kajsija i vinove loze. Vinovu lozu treba obrezati dok još ne suzi. — Kod čišćenja i obrezivanja voćaka, naročito jabuka treba pregledati osobito ona mjesta na granama i deblu, gdje bi se mogla zadržavati krvava uš ili gotovo jednako opasni crvac, proti kojemu je dobro sredstvo mazanje zaraženih mjesta rastopinom mekog (kalijskog) sapuna pomoću prikladne četke.

Ako je vrijeme lijepo možemo koncem mjeseca početi kalamljenjem onih voćaka, koje rano s proljeća tjeraju kao na

pr. trešanja. Plemke (kalemgrančice) već smo si za tu svrhu prije priredili. Prema koncu mjeseca započinjemo i sadnjom voćaka i voćnoga grmlja, oko kojih treba nakon sadnje okopati „zdjelicu" i umjereno gnojiti razrijeđenom gnojnicom, stajskim gnojem ili kompostom.

Gdjegod opazimo na voćkama kakvu ozlijedu (od zecova) treba ozlijeđeno ranjavo mjesto oštrim nožem izgladiti i voćnim mazom omazati. Prigledati treba, jesu li mlade voćkice valjano privezane, pa nedostatke ispraviti. — Spremišta voća treba za lijepa vremena prozračiti; nagnjilo voće odstraniti.

Gnijezda na stupicu.

(Odgovor na jedan upit.)

(Sa 1 slikom.)

Bez gnijezda na stupicu jedva se može i zamisliti tačno kontrolisanje nesenja jaja kod pojedine kokoši. Kokoš doduše obično javi da je snijela jaje, ali mi to njezino kokodakanje ne možemo baš uvijek čuti. Ali ako smo gnijezdo udesili na stupicu, tad nas kokoš mora da u samom gnijezdu čeka, jer čim ona u gnijezdo uđe, zatvori se zaklopac gnijezda i kokoš se nađe kao u kakvoj stupici, iz koje bez naše pomoći ne može da izađe.

Ako imamo više kokoši nesilica iste pasmine, mećemo im oko noge (sasma dolje blizu prstiju) prstenak od aluminija ili od celuloida. Na svakom prstenku urezan je broj ili kakav drugi znak, pod kojim vodimo dotičnu kokoš u posebnoj bilježnici. Svako sneseno jaje ubilježimo u tu bilježnicu sa naznakom dana kad je snešeno.

Gnijezda na stupicu mogu se udesiti na različite načine, no ni kod kojeg takvog gnijezda ne smije stupica da kod zatvaranja gnijezda udara kokošku a niti da se zatvara prevelikim štropotom. Osim toga nebi valjalo da je gnijezdo suviše tijesno a niti suviše prostrano. —

U broju 5. od godine 1924. donijeli smo sliku i opis jednog gnijezda na stupicu (pod imenom „zaklopno gnijezdo").

Ovdje donosimo sliku čitave „baterije" gnijezda na stupicu. Zaklopac pojedinog gnijezda iz tankog je lima a pričvršćen je na pobočnim stijenama gnijezda sa dvije poluge tako da se može poput ljuljačke odignuti.

Kad kokoš uđe u otvoreno gnijezdo, ona mora da prijeđe jednu poprijeko položenu pregradu, preko koje tek dolazi u prostor nastrt slamom. Pri tome prelaženju kokoš mora da potisne zaklopac, koji se prevagne i uslijed svoje vlastite težine padne te zatvori gnijezdo.

Štajerske pasmine kokoši.

(Sa 2 slike.)

Štajersko peradarstvo odavna je već poznato sa svojih „poularda" i „kopuna", za koje Štajerci imadu odličan materijal u svojim domaćim pasminama, među kojima se naročito ističu: staroštajerska i sulmtalska pasmina.

Štajerska pasmina vrlo je otporna na vremenske promjene, lako se othranjuje a većinom si sama traži hranu. Odlična je i nesilica, pa kažu nisu rijetke kokoši, koje snesu godišnje 150 do 280 i više jaja. Međutim se štajerski peradari nisu mnogo ni trudili oko toga da ovu pasminu uzgoje kao rekordnu u pogledu nesenja. Jer ovako vanredne kokoši nesilice snesu i mnogo neplodnih jaja, a radi neprekidnog nesenja postaju vrlo teško kvočke. Zato štajerski gospodari najvećma cijene one kokoši, koje nesu prosječno oko 150 jaja godišnje, jer takove pravilno nasjedaju i izvode piliće, a i meso im je vrlo tečno, tečnije nego od onih neobično dobrih nesilica. Težina izrasle kokoši je $1^1/_2$—$1^3/_4$ kg, a pjetla 2—$2^1/_4$ kg. Mladunčad brzo dobiva pravo perje, a sa 6—8 tjedana daje izvrsnu pečenku. Kokoške ranog proljetnog legla počinju nesti i prije navršenih 5 mjeseci. Od ove pasmine izvrsni su „kopuni", koji već nakon $4^1/_2$ mjeseca dosegnu prosječnu težinu $3^1/_2$ kg, a poslije se mogu i utoviti na 4 do 5 kg.

Sulmtalska pasmina nastala je križanjem (sa Cochinchina a vjerojatno i Dorking ili drugom kojom pasminom.) Ona je doduše odlična nesilica (prosječno nese 100 – 160 dapače i preko 200 jaja), ali je još odličnija kao tovna pasmina pa joj je meso vanredne kakvoće. Težina kokoši $2^1/_2$—$3^1/_2$ kg a pjetla 3 – 4 kg. Vrlo je otporna proti vremenskim nepogodama, lako se othranjuje, ali se ne razvije tako brzo kao staroštajerska pasmina a kokoške tako rano ne počinju nesti. Zbog toga ova pasmina daje odličan materijal za „poularde".

Sulmtalska pasmina svojim svojstvima prilično odgovara potrebama malog gospodara, koji se peradarstvom ne bavi intenzivno i ne služi se sredstvima modernog peradarstva kao: strojevima za umjetno leženje, točnom kontrolom hranjenja i nesenja i t. d.

Sulmtalska pasmina vrlo je dobra i vrijedna i kao nesilica i kao mesna pasmina i za tovljenje.

Razno iz sitnog živinogojstva.

Perad treba zaštititi od prežestoke studeni tako da toplota u kokošinjcu ne spadne kroz dulje vremena ispod 5° C. Zato osobito za studenih zimskih noći treba kakvim pokrovom od tkanine(na pr. vrećama) zastrti uzdušne prozore na kokošinjcu. Za vrlo studenih dana puštamo kokoši samo o podne iz kokošinjca.

Zelenja ne smije peradi manjkati ni zimi. Otpaci od uzimljenog povrća (kelja, kupusa,) pa i repa i sl. korenjače, biti će dobra prihrana za perad. Repu ili glavicu kupusa objesit ćemo povisoko tako, da ju perad može tek zaskakivanjem doseći, čime perad silimo ujedno na što živahnije kretanje.

Kokoši nesilice trebaju vapna, inače nesu jaja bez tvrde vapnenačke ljuske. S toga neka u kokošinjcu kao i u trkalištu bude uvijek komadića vapna a i zrnaca pijeska. Uz vapno gutaju kokoši kao i sva domaća perad i zrnca pijeska, da u svom mišićavom želucu laglje usitne i drobe žitno zrnje i drugu krutu hranu.

Staje za sitne domaće životinje neka nisu odviše studene, ali ipak treba skrbiti da u njima životinje ne oskudijevaju na čistom uzduhu. Svima sitnim životinjama treba obilnije nastirati ležišta slamom ili listincem.

Treba li premjestiti cio pčelinjak na zgodnije mjesto, sada je za takav posao najzgodnije vrijeme. Kod prenašanja pojedinih košnica treba postupati što moguće opreznije, da ne smetamo pčele u njihovom zimskom mirovanju.

Pitanja i odgovori.

Pretplatnik broj 3698, Bj. — Javljate nam da ste prije par godina od tamošnjih gospodara i na pijaci nabavili 100 kom. kokoši i to od dvije pasmine: jedne su bile slične Plymouth-Rocks a druge žutoj Orpington pasmini. Kod Vas su se obje pasmine pomiješale i dobili ste tako neke kokoši čija nesivost

Vas ne zadovoljava, jer ste se osvjedočili, da Vam nesu samo po 60 jaja godišnje. No Vi imate cio uređaj za intenzivno peradarstvo, a želite naročito, da postignete što višu nesivost. Neka Vas od daljnih nastojanja ne odvrati prvi slabiji uspjeh. Tek treba da udarite sigurnim putem, pa da započnete peradariti sa kojom od čistokrvnih pasmina. Kao najbolja pasmina nesilica vrijedi Leghorn, koja se i kod nas već može nabaviti čistokrvna. No za naše prilike preporuča se osobito Plymoth-Rocks, koja uz dobru nesivost daje i tečno meso. U ovom broju prikazujemo pasminu staroštajersku i sulmtalsku. Od stranih pasmina mnogo se radi nesenja hvali Wyandotte. Odlučite li se na čistokrvno gajenje koje od spomenutih ili druge koje pasmine, tada ne smijete žaliti trošak oko nabave. Dakako najbrži i najsigurniji put do uspjeha bit će, ako nabavite odrasle kokoši nekoliko komada i jednog pjetla, od pouzdanog gojitelja i uz garanciju, da životinje pripadaju rodu dokazano odličnih nesilica. No to su zaista preveliki izdaci, pa ćete jeftinije proći, ako nabavite jaja za nasad ili što se još većma preporuča, jedan dan stare piliće od odličnih nesilica. Nekoja naša peradarstva još su lanjske godine oglasila, da se bave i odašiljanjem jedan dan starih pilića. — Kad Vam prve kokoške pokažu rezultate nesivosti barem od kojih 100—120 jaja godišnje, nemojte smalaksati, nego ustrajte, jer daljnjom selekcijom, shodnom hranidbom i njegom postizat ćete postepeno povišenje nesivosti. Prijeđite dakle na intenzivno peradarenje pa uspjesi nipošto ne će izostati. Sve drugo javljamo Vam posebno.

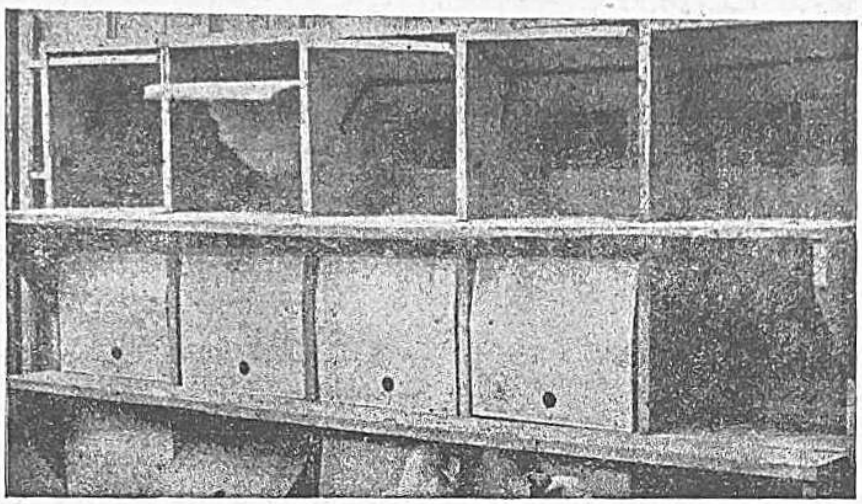

Gnijezda na stupicu.

G. M. K., Voloder (Popovača). — Za proizvodnju hrena na veliko t. j. na oranici treba tlo duboko preorati (plugom za duboko rahlenje tla) na dubljinu do 40 cm. Nakon toga usitni se tlo (branom „Climax" na pruživa pera ili pak tanjuračom), da se razbije i usitni krupnije grumenje. — Hren voli snažno tlo, pa treba i gnojiti. Ako gnojimo samim stajskim gnojem, trebat će na 1 jutro oko 40—50 vozova (voz po 6 metr. centi) dobrog stajskog gnoja. Ako uza stajski gnoj rabimo i umjetna gnojiva, trebat će samo 25—30 vozova, a kasnije oko 3 mtc superfosfata i oko 2—3 mtc 40%-tne kalijske soli. Hren uspijeva osobito iza takovog usjeva, koji smo obilno gnojili stajskim gnojem ili pak iza različnih mahunjača. Iza hrena, koji u oplodnji može da dođe na istu oranicu tek svake četvrte godine, najbolje je uzeti kakvu okopavinu, jer iza hrena bude tlo zakorovljeno.

Kao i kod proizvodnje na malo rabe za sadnju sađenice, koje neka su poput obične olovke debele i 20—25 cm duge, a mogu biti i nešto dulje. Prije sadnje treba ih i oribati platnenom krpom, ali samo ne dirati oba kraja. — Za sadnju načine se na uravnanom tlu plugom jarci 10 cm duboki, a u razmacima 70 cm. Po dužini jarka polože se sađenice jedna iza druge tako, da svi tanji krajevi budu u istome smjeru. Potom se uz deblji kraj sađenica načine na dnu jarka oko 5 cm duboke rupe, u koje se sađenice usade, a onda se slobodni krajevi sađenica prikuče k dnu jarka i pokriju zemljom. Vrhovi sađenica izdignu se prema gore i sve se zemljom zagrne. Pojedini redovi nakon toga se još i nahumče kao kod sadnje krumpira. — Sađenice hrena možemo saditi i na nasipe, kako je opisano u članku o hrenu u br. 11. od prošle godine. — Proizvodnja hrena naveliko isplatit će Vam se u tom slučaju, ako se u Vašem kraju uopće i u vrtovima proizvodi hren osobito dobre kakvoće. U tom slučaju najbolje da si potrebne sađenice nabavite iz okolišnih vrtova. Od domaćih vrtlarstva nije nam poznato nijedno, koje se bavi proizvodnjom ovih sađenica za prodaju. U Njemačkoj su poznati sa odlične sorte hrena krajevi oko Nürnberga, Erlangena, Bamberga, Forchheima, Rastatta, Liegnitza i Hamburga. Nabavljati sađenice hrena iz kojega od tih krajeva jedva bi se isplatilo, jer kakvoća hrena upravo je vezana o svojstva tla i o posebne prilike svoga kraja.

Pretplatnik 5077, Lekenik. — O načinu selekcije pšenice donijet ćemo u slijedećem broju „Uzornog Gospodara" članak iz pera odličnog stručnjaka.

Pretplatnik 3284, Sušak. — Vaše je mišljenje ispravno, jer u stakleniku ćete zaista moći cvatnju krizantema ubrzati. O načinu, kako ćete u tome najsigurnije uspjeti kao i o gradnji malih stalnih i improviziranih staklenika bit će u „Uzornom Vrtlaru" članak u drugoj polovici ovoga godišta.

Šaljite pretplatu za godinu 1928.

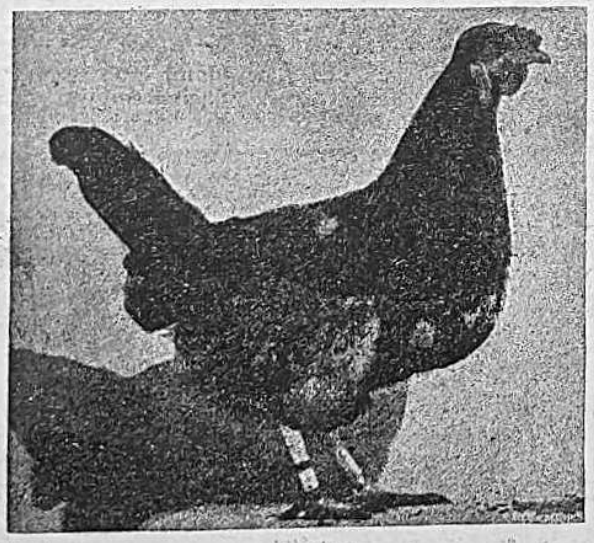

Sulmtalska kokoš.

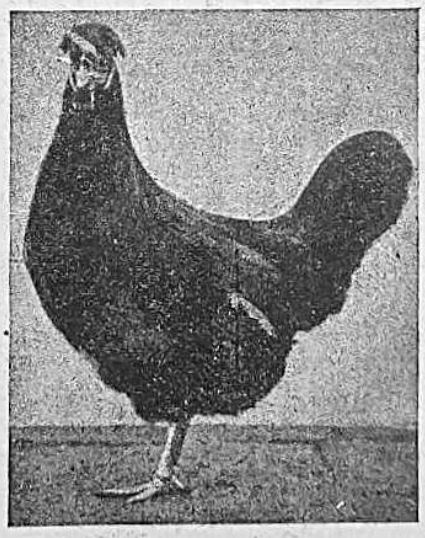

Staroštajerska kokoš.

Staleške vijesti.

Društvo umjetnih baštovana za Vojvodinu i Srem u Novom Sadu. Primili smo pravila ovog društva, koje je počelo svoj rad početkom prošle godine. Pravila su lijepo sastavljena, a kao cilj istaknuto je u glavnome moralno i materijalno unapredivanje interesa umjetno-baštovanskog staleža. Društvo ima sada 42 redovita člana a nada se, da će se taj broj naskoro i udvostručiti. Potporom nekih svojih dobrotvora kao i pomoću manjeg amortizacionog zajma i vlastitih doprinosa namjerava ovo mlado društvo da već idućeg proljeća sagradi ugledan pavilon za svoju čitaonicu, biblioteku kao i za izložbene svrhe i za javna predavanja iz vrtlarstva za širu publiku.

Želji upravnog odbora Društva umjetnih baštovana u Novom Sadu mi ćemo se rado odazvati i na ovome mjestu donositi izvještaje o razvitku i radu društva. Bude li društvo svoj rad upravljalo prema duhu svojih pravila, tada će ono moći mnogo koristiti svim svojim staleškim drugovima, a u prvom redu svojim članovima. Mi mu to iskreno želimo.

Uredništvo „Uzornog Vrtlara".

Novi cjenici.

B. Teply, trgovina sjemenjem, Zagreb, Jelačićev trg 6, izdala je svoj novi ilustrovani „Cjenik sjemenja 1928" ukusno opremljen i lijepo pregledno sastavljen. Cjenik ima tekst hrvatski, srpski i njemački, a sadrži ponude za raznovrsno gospodarsko, povrtno i cvjetno sjemenje, voćke i biljke, vrtlarsko oruđe i potrepštine, zaštitna sredstva za bilje te umjetna gnojiva. Cjenik se interesentima šalje na zahtjev badava i franko.

Tvrtka I. Kafka (prije „Zrno") Zagreb, Preradovićeva ulica 8 izdala je za godinu 1928. svoj ilustrovani cjenik gospodarskog, povrtnog i cvjetnog sjemenja kao i različnih gospodarskih i vrtlarskih potrepština. Cjenik se interesentima na zahtjev šalje badava i franko.

Otto Mann, Grossgärtnerei, Leipzig-Eutritzsch: Hauptpreisliste Frühjar 1928. U poznato ukusnoj opremi i pregledno sastavljen.

Carl Beck & Comp., Samenbau und Samengrosshandlung, Quedlinburg. Cjenik sjemenja za preprodavaoce, za god. 1927/28. Cjenici ove tvrtke uvijek se odlikuju ukusnom vanjštinom i preglednošću sadržaja.

Razno.

Cuprex sredstvo za tamanenje gamadi. — Upozorujemo čitaoce na današnjem broju priležeći prospekt o najboljem današnjem sredstvu za uništenje i tamanjenje gamadi na čovjeku i životinji „Cuprex" poznate tvornice svjetskog glasa E. Merck, Darmstadt. Ovo sredstvo možemo svim interesentima najbolje preporučiti, pošto je rukovanje istim vrlo jednostavno i neopasno, a djelovanje brzo i potpuno sigurno. Pobliža obavještenja nalaze se u prospektu.

Spoljna (izvozna i uvozna) trgovina povrća u kraljevini S. H. S.

Interesantni su statistički podaci o našoj spoljnoj trgovini povrća. Iz tih podataka izvest ćemo neke važne zaključke, koji treba da nam posluže za što bolju orijentaciju kod proizvodnje kao i buduće spoljne trgovine povrćem.

Posljednjih godina bile su najbolji kupci našeg povrća ove države:

Vrijednost milijuna dinara:

	God. 1924.	God. 1925.	God. 1926.
Austrija	13·714	4·295	5·653
Čehoslovačka	2·683	0·875	2·182
Grčka	50·074	25·115	31·359
Italija	98·000	48·419	29·702
Madžarska	2·611	0·471	1·118
Njemačka	2·176	1·003	1·909
Rumunjska	13·530	8·346	20·480

Iz ovih podataka vidimo, da se naši proizvodi povrća kreću drugim pravcem nego voće*) više na jug i u susjedstvo, pa da su glavni kupci Italija, Grčka i Rumunjska.

Međutim mi ćemo kasnije vidjeti, da mi u nekojim artiklima stojimo u trgovačkoj ovisnosti prema nekim državama, koje su zapravo samo prekupci a nijesu ujedno trošači. Što više, ima i takav slučaj, da jedna država našu robu jeftino kupuje i onda nam tu istu robu za skupe novce prodaje.

Uvoz povrća za naše je prilike prilično velik. Uveženo je povrća:

Godine	1924.	u vrijednosti	Dinara	32·9	milijuna
„	1925.	„	„	17·4	„
„	1926.	„	„	27·2	„

Ove svote za povrće idu najviše u Italiju. Mi uvozimo mnogo leće, suhoga graška, crvenog luka, krumpira naročito ranoga, zatim zimsko i rano povrće, karfiol, salatu, zeleni pasulj, šparge i slič., a sve bi se to moglo i kod nas proizvoditi, da smo u vrtlarstvu napredniji, naročito u našim toplijim krajevima, i kad bi se i kod nas više ranog povrća uzgajalo u klijalištima i staklenicima.

Leće i grašak, suho, u zrnu, ne proizvodi se kod nas ni toliko, da bi se pokrila potreba potrošnje u našoj zemlji, a kamoli da bi se moglo izvoziti. U godini 1925 uvezlo se leće i graška za 5,700.000 dinara, a u god. 1926. za 3,723.000 din.

Paprika tucana mnogo se iz inostranstva uvaža premda ona i kod nas krasno uspijeva. Godine 1926. uveženo je tucane paprike (u zavojima do 5 kg.) iz Španije, Madžarske i Italije u vrijednosti Din. 340.050., a drukčije zavite 370.568 kg u vrijednosti 7,105.225.—

Varivo zeleno, karfiol; šparge, lubenice, dinje, artičoke, i to većinom rani proizvod, uveženo je god. 1926. najviše iz Italije, 279.826 kg u vrijednosti Din. 964.215.— Ovo bi mogli zaraditi naši krajevi sa blagom zimom kao u Italiji, a i uzgojem povrća u staklenicima.

Isto tako ne bi morali da uvažamo ni kupus, kelj, salatu, grašak zeleni i krastavce. Svega toga uveženo je god. 1926. u količini 1,926.675 kg u vrijednosti Din. 4,259.536.—, većinom sve iz Italije, a samo nešto malo iz Grčke.

Povrće konzervirano uveženo je god. 1926. u količini 370.568 kg, a u vrijednosti Din. 2,121.170.—.

*) Vidi članak pod istim naslovom u 11. i 12. broju od godine 1927.

(Nastavit će se.)

Izdavač i odgovorni urednik: Stjepan Pirnat, prof., Zagreb, Ciglana 24. — Tisak: M. Šek, Zagreb, Berislavićeva ul. 7.

Plemenite voćke

novosti od ruža, ukrasno grmlje i drveće, konifere i perene nuđa u prvorazrednoj kakvoći uz snižene cijene:

Jankomir d. d.
velevrtlarija i rasadnik,
Stenjevec kraj Zagreba.

Novi cjenik sa važnim uputama za sadnju šalje se, ako se pošalje Din. 5·— u markama, koje se kod naloga vraća.
Vrtlari imaju popust!

REDOVNI • PRILOG • „UZORNOG • VRTLARA“ •

UZORNI GOSPODAR

ZA • SVE • GRANE • POLJOPRIVREDE • I • KUĆANSTVO (DOMAĆINSTVO).

„Uzornog Vrtlara“ god. VI. Zagreb, siječanj (januar) 1928. Prilog broj 1.

K prvom broju „Uzornog Gospodara“.

Naši pretplatnici velikom većinom ne bave se isključivo samo vrtlarstvom i sitnim živinogojstvom, nego imadu više ili manje interesa i za sve druge grane naprednoga gospodarenja. Stoga smo odlučili, da uza svaki broj „Uzornog Vrtlara“ donosimo kao redovni prilog i „Uzorni Gospodar“.

„Uzorni Gospodar“ uzima si zadaćom, da u kratkim, što jasnije pisanim a prema potrebi i ilustrovanim člancima pruža svojim čitateljima korisno štivo iz sviju grana gospodarstva i kućanstva (domaćinstva).

Mnogo toga treba reći napose onom našem malom gospodaru, koji želi da razumnim gospodarenjem na svom malom posjedu postigne što veći prirod, kako bi mu i čista dobit što obilnije naplatila njegov trud.

Mi želimo da redovitim prilogom „Uzornim Gospodarom“ iziđemo ususret većini naših cijenj. pretplatnika, a ujedno da ispunimo jednu osjetljivu prazninu u našim gospodarskim prilikama. Nadamo se, da će svi naši dosadašnji cijenjeni pretplatnici ovu novost sa simpatijom primiti, te nas u našem nastojanju poduprijeti time, da sa „Uzornim Vrtlarom“ i „Uzornim Gospodarom“ upoznaju svakog, tko bi mogao imati interesa za naš list.

Mi se nadamo, da ćemo u odličan krug dosadašnjih gg. saradnika moći naskoro ubrojiti i mnoge druge odlične gospodarske stručnjake.

„Uzorni Vrtlar“ i prilog „Uzorni Gospodar“ izlazit će od sada redovito u polovici svakog mjeseca i nastojati će da svoju dužnost prema pretplatnicima najbolje i najsavjesnije vrši. Ali i od svojih gg. pretplatnika očekuje, da točno i bez odlaganja svi izvrše svoju pretplatničku dužnost i da pretplatu šalju na početku a ne tek na kraju godine. Time će oni uz moralnu potporu pružiti listu i materijalnu mogućnost, da ubrza i upotpuni svoj razvoj, te da bude svakom prijatelju vrtlarstva i sitnog živinogojstva kao i svakom naprednom malom gospodaru: najkorisniji savjetnik u njegovom vrtlarskom i gospodarskom radu i nastojanju.

Uredništvo.

Koje gospodarenje je razumno i napredno?

Razumnim može se nazvati ono gospodarenje, gdje o svim gospodarskim podhvatima i radnjama odlučuje zdrav razum gospodarov. Razuman gospodar ne udešava svoje gospodarenje po kojekakovim receptima, nego nastoji da učinak svakog svog pa i najneznatnijeg podhvata predvidi i prosudi vlastitim svojim razumom.

Ako je razumno gospodarenje ujedno i savremeno, tada ono ima najvažnije uslove da bude i zaista napredno.

Razumno i savremeno gospodarenje okorišćuje se tekovinama savremene gospodarske nauke, koja je danas već toliko izgrađena, da svakom razumnom gospodaru pokazuje načine, puteve i sredstva, kojima se najbrže, najjeftinije i najsigurnije može doći do cilja, za kojim ide svako napredno gospodarenje, a taj cilj je: **najveći mogući prihod od gospodarenja.**

Tko se tekovinama savremene gospodarske nauke ne služi, taj ne gospodari napredno, jer i danas radi onako, kao što se radilo prije stotinjak godina, dok još nije bilo modernih ratila i oruđa, a nije se ništa znalo ni o umjetnim gnojivima i njihovom utjecaju na rast i razvitak bilja, o bakterijama u tlu, ili dok još nije kemija protumačila mnoge važne pojave u gospodarskom tlu, u biljkama i životinjama.

Savremena gospodarska nauka ogromna je i po svom opsegu i po velikoj množini naučnih spoznaja i utvrđenih činjenica, čije poznavanje i primjena vodi svakog razumnog gospodara do sigurnog uspjeha u svom gospodarenju. Ovo je jednako važno za velikog gospodara, kao i za malog i najmanjeg. Ali mali i najmanji gospodar vezan je mnogim poslovima svog zvanja i ne dostaje mu vremena, a često niti drugih uslova, da se uzmogne baviti temeljitijim izučavanjem gospodarske nauke, kako bi upoznao njene tekovine, te ih primijenio u svom gospodarenju. Zato malom i najmanjem gospodaru najviše vrijedi kratko i jasno gospodarsko štivo, koje se može ne samo brzo pročitati, nego i brzo shvatiti, a prema potrebi i u praksi primijeniti.

Ovakovo gospodarsko štivo donosit će naš list i to iz širokog područja sviju gospodarskih grana. Upoznavajući tečevine gospodarske nauke stiče i mali i najmanji gospodar jedan od prvih uslova za to, da mu njegovo gospodarenje bude u svakom pogledu razumno i zaista napredno.

Pred proljetnom sadnjom voćaka.

Kao svaka biljka tako će i voćka najbolje uspijevati ondje, gdje u punoj mjeri ima sve, što joj treba.

A treba joj prije svega takova zemlja, u kojoj će moći da razvije snažno i zdravo korijenje pa da u njoj

nađe toliko hrane koliko joj treba za bujan rast i razvitak. Ali voćka osim toga treba da je na takvome mjestu, gdje ju ni zimi niti ljeti ne biju i ne lamaju prežestoki vjetrovi, pa gdje ima u obilju svjetla i sunca.

Kad dakle nađemo najprikladnije mjesto, treba da se pobrinemo da na tom mjestu bude i zemlja najbolja. Rijetko gdje biti će zemlja dovoljno snažna, duboka i rahla, da ne bi trebalo baš ništa popravljati, nego voćku odmah usaditi.

Od velike je važnosti za uspijevanje voćke, da joj tlo još prije sadnje valjano prorahlimo. Gdje se voćke na veliko sade (na pr. kod osnivanja voćnjaka) najbolje je tlo izrigolati t. j. prekopati 60—80 cm duboko. Kod vrlo velikih voćnjaka smanjuju se troškovi rahljenja tla time, što se za taj posao upotrebi parni ili teški motorni plug za duboko rigolanje.

Na malom gospodarstvu najbolje je, da se za svaku pojedinu voćku iskopa jama oko 60—70 cm duboka a $1^1/_2$ metra u četvorinu široka. Iskopana zemlja odmah se kod izbacivanja sortira tako, da se dobra i snažna zemlja meće na jedan kup a loša zemlja na drugi. Ova loša zemlja neće više doći u jamu, a dobru zemlju još ćemo koliko treba poboljšati primješavši joj zrelog stajkoga gnoja ili gnoja mješanca (komposta).

Dobro bi bilo da smo za proljetnu sadnju iskopali jame još u jeseni ili u početku zime. Zemlju u otvorenim jamama zimska bi smrzavica još bolje usitnila, a to nije od male važnosti, osobito u teškom i zbitome tlu. Ali tko to nije do sada učinio, neka sada što prije jamu iskopa i ostavi otvorenu.

O tome, kako i kada treba jamu zemljom zasuti, pa kako voćku usaditi, govorit ćemo u slijedećem broju. Za sad je glavno da se jame iskopaju, a na to smo upravo i htjeli upozoriti.

Dakako, da se već sada treba pobrinuti da u pravi čas dobijemo i voćke i to ne kakve god kržljave i loše nego čvrste, lijepo uzrasle i zdrave. Treba izabrati onu sortu, koja u dotičnom kraju dobro uspijeva. Gdje da nabavimo voćke za proljetnu sadnju? To je pitanje u istinu vrlo važno, ali ga nije teško riješiti, jer su naši voćni rasadnici dobro njegovani, pa možemo sa pouzdanjem naručiti od bilo kojeg voćnog rasadnika, koji u našem listu oglašuje. Ne preporuča se kupovati voćkice na pijaci od nepoznatih, ljudi, koji nam voćkicu prodaju bez ikakve garancije u pogledu kakvoće sorte.

Kako se priprema „švajcarski sir“?

Švajcarski se sir razlikuje od običnog našeg prostog domaćeg sira svojim posebnim ukusom, mirisom i bojom pa onom čvrstom korom, koja izvrsno konzervira jestivu sadržinu sira. Čitava procedura pripreme švajcarskog sira nije teška, ali traje dosta dugo, pa treba nekoliko mjeseci dok sir sazre za potrošnju. Priprema se iz kravljeg mlijeka, koje neka je dobre kakvoće i dosta masno.

Sir se iz mlijeka priprema tako, da se jedna važna sastojina, kazein (sirnina), rastavi od drugih mliječnih sastojina, te onda iz mlijeka izluči kao gruševina. U gruševini se uz ugrušani kazein nalazi i najveći dio mliječne masti i sladora, mliječne bjelančevine (albumina) i različnih mliječnih soli, a sve te sastojine uplivaju u velikoj mjeri na kakvoću sira. Kod pripreme švajcarskog sira služi za ugrušavanje i izlučivanje kazeina sirilo, koje se priprema od želuca preživača. Preživači (goveda, ovce, koze) imadu želudac od 4 dijela: burag, kapura, knjižavci i sirište. Od ovog četvrtog dijela pravi se sirilo, i to od sirišta 3—4 tjedna stare teladi. Nakon što se sadržaj sirišta isprazni, suši se sirište na umjerenoj toploti. Vodom se ne smije mnogo izapirati, a pogotovo ne u vodi močiti, jer bi se time isprala upravo najvažnija sastojina sirišta, a to su neki enzimi t. j. neke kemijske tvari, koje mogu da mliječnu sirninu (kazein) ugrušaju.

Osušeno sirište može se do uporabe sačuvati kroz više godina, ali se ne smije držati na pretoplome mjestu a niti na svijetlu. Prije uporabe osušeno se sirište razreže u tanke rezance i razmoči u sirutki. U Švajcarskoj uzimaju za jedno sirište od prilike 1 kg sirutke, koju malo i posole. Ova tekućina je sirilo. Mjesto posoljene sirutke uzima se gdješto i sama slana voda.

Za pripremu švajcarskog sira najbolje je uzeti svježe pomuzeno mlijeko. Nije li mlijeko svježe treba ga prije sirenja ugrijati na 25—$27^1/_2$° Cels. Najbolje je da je prostorija, u kojoj se siri, toliko ugrijana, a moramo li samo mlijeko grijati, činimo to tako da posudu sa mlijekom stavimo u toplu vodu, gdje ostaje tako dugo, dok se mlijeko ne ugrije do rečene toplote. Nikako se ne preporuča grijati mlijeko izravno na vatri. Kad se mlijeko ugrijalo dodaje se odgovarajuća količina sirila i to na 10—12 litara mlijeka 1 kavska žličica sirila. Za 1—2 sata mlijeko se posve ugruša. Ovo ugrušano mlijeko treba tada čestito promiješati, da se ugrušane čestice što većma usitne. Miješati se može rukom ili kakvom drvenom lopaticom ili drugim čime. Potom se mlijeko ostavi na miru, dok se ugrušane čestice staložе, a onda se one zgnječe u oveće grude i izvade (šupljikavom kašikom) iz posude. Ova gruševina meće se zatim odmah u šupljikave drvene kalupe, u kojima se pomični poklopac optereti čime tako, da neprestano istiskuje sirutku. Nakon 2—3 dana izvadi se sir iz kalupa i položi na stol, koji je pokrit slamom ili je prošupljen, da do površine sira dolazi uzduh. Tu ostaje sir 3—6 tjedana, a treba ga svaki dan okrenuti na drugu stranu (isprva i po više puta), i s površine natirati solju. Prostorija, u kojoj se sir drži, neka je čista i zračna, ali ne odviše suha, jer se u njoj i sir suviše isuši i bude opor. U ovoj prostoriji ostaje sir i nakon spomenutog roka, pa ga i u to vrijeme treba kadšto natrti solju. Potrebno je nešto iskustva, da se uzmogne po vanjštini prosuditi, da li je sir posve sazreo za potrošnju. Da li je u svakom pogledu uspio, to se dakako može samo kušanjem ustanoviti.

Za sirenje može se upotrebiti posebno sirilo u obliku tekućine ili u obliku praška odnosno u tabletama. Ovakova sirila proizvodi kod nas na pr. tvornica „Kaštel“ d. d. u Karlovcu.

Da sir dobije ljepšu zućkastu boju može se sirilu dodati malko šafrana.

Med i njegova korist u kućanstvu.

Med je zgusnuti i po pčeli medarici prerađeni sok bilja, davno poznat, mnogo upotrebljavan u kućanstvu ali još uvijek premalo cijenjen.

Marljive pčele medarice neumorno sabiru slatki sok, nektar, iz cvijeća, nose ga u medovnom želucu u košnicu, ispremješaju ga sokom svojih žlijezda, puste da se suvišna voda ishlapi, po prilici od 80 na

20% a kada je med gotov i do vrha stanice napunjen, poklope ga sa voštanim poklopcem. Takav poklopljen med mnogi vole, obično se ali ti voštani poklopci posebnim načinom odrežu i u vrcalu med izvadi za porabu.

Med se prodaje u trgovini za polovicu skuplje od cijene šećera (sladora) a već to ga preporučuje, jer je med ne samo sladak, nego i ugodniji zdraviji od šećera, ima posebnu svoju boju i miris prema biljci od koje je sabran, recimo bagrena (akacije), lipe, kuša, djeteline i t. d., a radi svog sastava još je i ljekovit, što se daleko premalo uvažava, a ipak zaslužuje osobitu našu pažnju.

Njegova uporaba u kućanstvu je vrlo opsežna. Ne samo što možemo zasladiti sve ono, što obično sladimo šećerom: mlijeko, kavu, čaj, kakao, različite tjestenine, osobito medenjake, ukuhano voće, nego možemo od meda prirediti si medicu, vino, likere. Uz to je med vrlo ljekovit, liječnici ga sve to više preporučuju slabićima, bolesnicima, rekonvalescentima, mladima i starima.

Med ima svoju osobitu prednost u tome, što je vrlo lako probavljiv, dolazi tako rekuć nepromjenjen u krv, ulazi u mišice za svaki rad pripravan. Za planinare i športaše med je izvrstan izvor energije. Ne tereti ni želudac, a ni crijevo, jer jedva daje kakav ostatak, a ne tereti ni bubrege. Ono malo kiselina, što med sadržaje podražuje pače želučane žlijezde na jače izlučivanje, a to djeluje povoljno na tek i probavu, hranive tvari laglje se upiju. U crijevu potpomaže med nužno gibanje hrane, tako zvanu peristaltiku crijeva, a radi toga, što slabo tjera preporuča se ljudima, koji su zatvoreni. Nije dakle objest ili luksus, što se u otmjenim svratištima i u mnogom kućanstvu za zajutrak dodaje kavi ili čaju maslac i med, nego higijenski posve opravdani postupak. Preporučuje se, da piće ne bude suviše vruće, ne preko 50°, jer to nepovoljno djeluje, pače rastvara vitamine, one dosta još tajinstvene tvari, kojih ima i u medu, a čija prisutnost i u malim količinama povoljno djeluje na zdravlje, dok pomanjkanje prouzrokuje različite bolesti.

U lječilištima pravili su paralelne pokuse sa slabunjavom djecom, da su jednima davali redovno meda, a drugima ne, pa su opazili, da su prva djeca dobila ne samo na težini nego im je krv imala i više crvenila. Slabunjava djeca, koja su zaostala u rastu, naginjala na skrofulozu, bila osjetljiva na svakojake katare, imenito disala, pa i na samu sušicu, postala su uživanjem meda otpornija. U ovo doba čestih, hladnih kiša, kada djeca lako dobiju hunjavicu, kašalj, upalu grla, može se med smatrati upravo lijekom, pa je vrlo uputno, ako se daje djeci med, da se predusretne tim neprilikama. Može se uzeti i kao 10% rastopina u toploj vodi, ili toplom mlijeku, čaju, mineralnoj vodi.

Med je važan lijek i za odrasle u mnogim zgodama. Mnogi ljudi, imenito stariji, osjećaju u proljeće potrebu jače izmjene tvari u tijelu, uzimlju različite čajeve za čišćenje, a tu se preporuča, da se uzme k istisnutom soku maslačka, stolisnika i režuhe 10 dijelova meda na 100 dijelova soka. Lipov čaj, obično sredstvo kod prehlade, kao i drugi čajevi, koji se uzimlju kod takovih zgoda, da se većom količinom vode odstrane iz tijela tvari rastvorbe znojem i mokraćom, zaslađuju se medom.

Med je koristan i za bolesti srca. Skoro sav šećer iz meda odlazi u jetra, a odavle u mišice. Med se može uzimati na žličicu, ili namazan na kruh sa maslacom, ili sa mlijekom, ili sa voćnim sokom. Med pomaže i kod nervoznog srca, što je danas, u doba općenite napetosti živaca, dosta česti pojav. Od koristi je med i kod skleroze, vrlo česte bolesti u starijim godinama kao i kod šećerne bolesti. Izvrsno djeluje med i kod bolesti bubrega, uloga, kamenca.

Med i desinficira pa se može razređen upotrebiti i kao voda za usta. Iza teških bolesti kao upale pluća, tifusa i drugih bolesti dobro će doći rekonvalescentu za oporavak med sam ili sa mlijekom. Vrlo oslabljenim ljudima iza teške bolesti, koje treba umjetno hraniti, daju se klistiri vode sa toplom rastopinom meda. Medenjaci, osobito ako neko vrijeme stoje kao i medica preporučuju se sušičavim i mršavim ljudima. Medica se lako upija, podražuje disanje, pospješuje djelovanje želuca.

Med se upotrebljava i u ljekarnama za oslađivanje gorkih i kiselih lijekova a ljekoviti prašak u medu služi kao pekmez, što je važno imenito za djecu, da lijek lako ili čak rado uzimlju. Med podražuje malo i kožu, zato povoljno djeluje na otekline, čirove, ovi postaju meklji, dozriju. Laneno sjeme i slične tvari, koje se ugrijane upotrebljavaju za obloge, kuhaju se sa medom.

Dakako vrijedi to za pravi pčelinji med a ne za jeftinu malo vrijednu patvorinu.

Mi smo sretni, što imamo fini med, ugodnog mirisa, dobrog ukusa, rado ga kupuiu i u inozemstvu, osobito ako je prema biljci sortiran, morali bi ga pogotovo kod kuće mnogo više trošiti ne samo bolesnici i rekonvalescenti, nego i zdravi a osobito djeca. Jedni vole med blijede a drugi tamne boje, jedni traže miris lipe ili bijele djeteline, drugi bagrena, ili žalvije, ili čistaca.

Ako uvažimo sve, što znamo o medu a do toga došlo je čovječanstvo kroz stoljeća iskustvom, jasno je, da med kao ugodna, zdrava pače ljekovita tvar zaslužuje našu potpunu pažnju i obilnu uporabu u kućanstvu.

Dr. Aug. Langhoffer.

Gospodarski poslovi u mjesecu veljači (februaru).

Izvažaj gnoj na oranicu. Ne ori prije nego se zemlja dovoljno prosuši. Pripremaj i pročisti sjeme za proljetnu sjetvu. Ne sij uvijek sjeme od priroda sa iste oranice, jer se sjeme kroz 3—4 godine izrodi. Ako je smrzavica izdigla ozimine iz tla, treba ih valjem opet pritisnuti o zemlju. Zob posij čim vrijeme dopusti. Zakorovljenu i mahovinom obraslu livadu očešljaj oštrom branom, poravnaj krtorovine, pročisti odvodne jarke, krči šikaru, uredi živicu, popravljaj ogradu.

Stoka neka ne trpi u staji studen, ali neka se i ne guši u nečistome zraku. Zrači staju a stoku puštaj u obor kadgod je povoljno vrijeme. Tegleću stoku prihranjuj krepkom krmom, da ojača za življi proljetni rad. Daj stoci dosta i dobre stelje. Pazi na čistoću staje, svinjca, peradnjaka. Čistoća je i za životinje više nego pola zdravlja.

Vinograd obrezuj dok još ne suzi jako. Gnoji vinograd. Pripremaj kolje. Priredi ključiće za kalamljenje. Mlado vino pretoči u čistu i zasumporenu bačvu, i to samo za lijepa, mirna i vedra dana. Podrum češće prozrači, a praznu burad i posuđe očisti i zasumpori, da

ga plijesan ne uništava. U pčelinjaku nastane gibanje čim procvate prvo proljetno cvijeće. Za lijepa dana pčele izliječu na kraći lijet. Prigledaj, ne treba li kojem pčelcu prihrane.

Proizvodnja voća u Čehoslovačkoj.

Prema brižno sakupljenim podacima drž. inspektora za voćarstvo, g. Vikora Buchte, voćna stabla u cijeloj Čehoslovačkoj prekrivaju površinu od kojih 130.000 hektara (1 hektar je 10.000 kvadr. metara t.j. nešto više od podrug rali.) Prema pojedinim pokrajinama: u Českoj 56.000 ha, u Moravskoj 24 000 ha, u Slovačkoj 36.000 ha, u Podkarpatskoj Ruskoj 8.500 ha, a u Šleskoj oko 5.000 ha. Vinograda ima u Slovačkoj i Podkarpatskoj Ruskoj oko 16.500 ha, u Českoj oko 450 ha, a u Šleskoj nema vinograda.

Voćna stabla prekrivaju dakle oko 1% ukupne površine u Čehoslovačkoj republici, gdje oranice zapremaju 42, šume 33 a neplodno tlo 5% ukupne površine.

Voćnih stabala ima u Českoj oko 18½ milijuna, u Moravskoj nešto preko 7 mil., u Šleskoj oko 700 tisuća, u Slovačkoj preko 6 mil., u Podkarp. Rusiji blizu 2 mil., dakle u svemu oko 34½ milijuna voć. stabala i to najviše šljiva (preko 15 mil.), pa jabuka (9½ mil.) krušaka (4¾ mil.), trešanja (skoro 3½ mil.)

Na jednog stanovnika dolaze skoro tri voćna stabla, pa u tom ide Čehoslovačka među prve voćarske zemlje u Evropi.

Prirod voća u pojedinim pokrajinama iznosi prosječno u tisućama vagona (po 100 metr. centi) i to: u Českoj oko 43, Moravskoj oko 17½, Slovačkoj oko 15½, Podkarp. Rusiji preko 4, Šleskoj 1½ tisuća vagona. Šestgodišnji prosjek sveukupnog priroda voća bio je 8¼ milijuna metr. centi, a vrijednost oko 1 milijarda čehosl. kruna, što u našoj valuti iznosi preko 1½ milijarde dinara. (Podaci iz „Milot. Hospodař".)

Korisne sitnice iz kućanstva (domaćinstva).

Pržena kava zadrži dugo svoj fini miris, ako ju odmah nakon prženja pospemo tučenim šećerom, koji sa kavom dobro promiješamo. Na 1 kg kave uzima se dvije pune žlice šećera.

Snijeg od bjelanjka dade se brže i bolje stuči, ako u bjelanjak uspeš nekoliko kapi limunovog soka, nešto malo soli ili usitnjenog šećera.

Juha (ćorba) bit će osobito tečna, ako se meso i zelenje stavi u hladnu vodu i na laganoj vatri kuha, da se iz mesa i zelenja izluče mnoge hranive i tečne tvari. Tek nakon jednog sata kuhanja posoli se juha.

Vonjajuće sirovo meso izgubit će neugodan vonj, ako ga popariš vrijućim uvarkom od titrice (kamilice), a onda čistom vodom oplahneš.

Ljuske sa ribe dadu se lako i brzo očistiti, ako ribu na par sekunda uroniš u vrelu vodu, a po tom ju grubom krpom otareš.

Ranketljiva mast izgubi neugodan vonj, ako u nju stavimo list od lovora (lorbera) i pustimo da oko četvrt sata na vatri vrije.

Mrlje od katrana (tera) odstrane se iz svake tkanine, ako ih nataremo sa žumanjkom od jaja, a potom operemo i obilno oplahnemo sa ne pretoplom vodom.

Led do ljeta sačuvati možemo tako, da ga na ponešto povišenom, te od sunca i toplih vjetrova zaštićenome mjestu naslažemo u čunjast kup, koji pokrijemo slamom. Za vrlo studenih dana polijemo led još i studenom vodom, dok se sav zamrzne u jedan komad. Dobro je, ako se ispod leda naspe nešto slame, a odozgo i sa svih strana led mora biti pokrit dosta debelom naslagom slame.

Šupljine između dasaka u podu legla su kojekakve gamadi i sabirališta prašine. Možemo ih ispuniti mazom, koji ubrzo otvrdne, te se ne rastapa kod ribanja niti ne popuca. Taj se maz načini tako, da se 5 dijelova nesoljenog domaćeg svježeg sira dobro promiješa sa 1 dijelom negašenog vapna. Tome se doda i malo obične žute zemljane boje (Oker). Dakako da kod miješanja valja postupati oprezno.

Limune (citrone) sačuvati dulje vremena svježe i sočne možemo tako, da pojedine limune omotamo u tanki mekani papir i onda ih poslažemo u prikladnu kutiju tako, da prostore između limuna ispunimo sijenom. Kutiju sa limunima držimo na suhom i dosta hladnome mjestu.

Književne vijesti.

Poljoprivredni glasnik. Izlazi dvaput mjesečno u Novom Sadu, a izdaje i uređuje ga Dr Emil Popović-Pecija. Godišnja pretplata za društva, opštine i škole 160 Din, za ostale 130 Din.

Ovu najugledniju našu reviju treba da čita svatko, tko želi da prati sva važnija gospodarska pitanja naša kao i naprednog inostranstva. Jednako odlična sadržajem kao i vrlo lijepom opremom ona nas u najboljem svjetlu predstavlja i stranom svijetu, a u našim gospodarskim prilikama vrši svoju prosvjetnu misiju kako se najbolje može. Stoga „Poljoprivredni Glasnik" i preporučamo pažnji naših cijenj. čitatelja. **S. P.**

„Pčela", list za unapređenje pčelarstva. Uređuju: Ivo Sobol i Jakov Bobinac. Ovaj stručni pčelarski mjesečnik donosi lijepi broj članaka iz pera istaknutih stručnjaka pčelara. Godišnja pretplata Din 35·— šalje se Centr. Pčelarskom društvu, Zagreb (Palmotićeva ulica 11 B, dvorište).

„Hrvatska Pčela" izlazi već 48. godinu pod vrsnim uredništvom g. Miloša J. Ljubića. Sarađuju mnogi odlični pčelarski stručnjaci. Godišnja pretplata Din 40·— šalje se uredništvu „Hrv. Pčele" Osijek I., Kokotova ul. 33.

Gospodarski kalendar 1928. Uredio sveuč. prof. Dr. Albert Ogrizek. Obilnim i vrijednim sadržajem dobro će ovaj kalendar poslužiti našim gospodarima. — Naručuje se od Hrv. slav. Gospodarskog društva, Zagreb, Gundulićeva ulica 18. Cijena mu je za članove Din 7·50, a za nečlanove Din 11·50 zajedno sa poštarinom.

Džepni poljoprivredni kalendar od Dra. V. Mandekića **rasprodan je,** te se više ne može nigdje kupiti.

Iz naše administracije.

Kompletna godišta „Uzornog Vrtlara" mogu se još dobiti kod naše administracije i to: god. 1923. za Din 24·—, 1924. za Din 30·—, a god. 1926. i 1927. po Din 40·—. Poštom za svako godište Din 2·— više.

Ručne sijalice „Erntereich" šaljemo uz cijenu Din 16·— sa običnom pošt. otpremom; pouzećem Din 20·—.

Na uvaženje!

Jedan dio gradiva priređenog za ovaj broj morali smo izostaviti radi pomanjkanja prostora. Stoga želimo za buduće proširiti opseg lista na 16 stranica i to tako, da se članci iz vrtlarstva (cvjetarstva, voćarstva, povrćarstva) štampaju u „Uzornom Vrtlaru", a članci iz sitnog živinogojstva i pčelarstva te svih drugih gospodarskih grana (ratarstva, stočarstva, vinogradarstva) i kućanstva u „Uzornom Gospodaru".

„Školski Vrt" bi kao poseban periodički prilog u tome slučaju otpao, jer bi aktuelni članci iz školskog vrtlarstva našli dolično mjesto u povećanom opsegu „Uzornog Vrtlara".

Povećanjem opsega lista povisuju se i troškovi štampe, pa molimo naše cij. gg. pretplatnike, da ne odgađaju uplatom pretplate.

Svima, koji nam do sada nisu poslali pretplatu za godinu 1928. ili nam od prije što duguju, **prilažemo čekovnu uplatnicu,** pa molimo da nam novac bez odgađanja šalju.

Izdavač i odgovorni urednik: Stjepan Pirnat, prof., Zagreb, Ciglana 24. — Tisak: M. Šek, Zagreb, Berislavićeva ul. 7.